

PODSUMOWANIE

W „**Raporcie o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 1999 roku**” przedstawiono ocenę jakości poszczególnych komponentów środowiska, przyczyny zachodzących zjawisk i kierunki zmian w ostatnim dziesięcioleciu. Analizy dokonano na podstawie informacji zgromadzonych w systemie krajowego i regionalnego monitoringu środowiska. Są to w większości dane uzyskiwane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu w ramach realizacji programów monitoringu środowiska oraz działalności kontrolnej.

Położenie naszego województwa w sąsiedztwie uprzemysłowionych rejonów Niemiec i Czech, duże zróżnicowanie topograficzne, klimatyczne oraz hydrologiczne obszaru, bogactwo zasobów naturalnych, rozmieszczenie ośrodków miejsko-przemysłowych i rodzaj przemysłu determinują miejsce, wielkość i stopień zanieczyszczenia środowiska. Główne gałęzie przemysłu, takie jak przemysł wydobywczy, hutnictwo, energetyka oraz komunikacja, mają decydujący wpływ na charakter zagrożeń środowiska.

W 1999 r. w województwie dolnośląskim na **liście najbardziej uciążliwych zakładów w skali kraju** znajdowało się 10 obiektów, a w **skali województwa** - 47. Analiza istniejących problemów ekologicznych w tych zakładach wykazała, że około 75% z nich dotyczy emisji zanieczyszczeń do powietrza. Problemy związane z odprowadzaniem do wód powierzchniowych ścieków zawierających nadmierny ładunek zanieczyszczeń bądź związane z nadmiernym poborem wód powierzchniowych lub podziemnych do celów produkcyjnych występują w 50% zakładów. Podobnej liczby zakładów dotyczą problemy w zakresie gospodarki odpadami przemysłowymi. Problem nadmiernej emisji hałasu występuje w kilkunastu zakładach.

Województwo dolnośląskie zajmuje jedno z pierwszych miejsc w kraju pod względem **ilości zanieczyszczeń wprowadzonych do powietrza**. Największy udział w globalnej emisji zanieczyszczeń pyłowo-gazowych mają Elektrownia „Turów” i elektrociepłownie: Zespół Elektrociepłowni Wrocławskich „Kogeneracja” S.A., „Energetyka” Sp. z o.o. w Lubinie, Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej S.A. w Legnicy oraz zakłady należące do Spółki KGHM „Polska Miedź” S.A. w Lubinie, „Hutmen” S.A. we Wrocławiu oraz Z.Ch. „Wizów” S.A. w Bolesławcu. Zmiany w emisji zanieczyszczeń z tych obiektów znajdują bezpośrednie odzwierciedlenie w globalnej emisji zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza z terenu województwa. Efektem działań proekologicznych podejmowanych w tych zakładach od 1990 r., a szczególnie w ostatnich latach, jest znaczne ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza. W województwie dolnośląskim w 1999 r. w porównaniu do 1990 r. emisja pyłów zmniejszyła się o 80%, dwutlenku siarki - o 45%, tlenków azotu - o 31%. Obecnie coraz większy udział w zanieczyszczeniu powietrza, ma już nie przemysł, a rosnąca indywidualna konsumpcja energii („niska” emisja) oraz rozwój motoryzacji. Odczuwa się tu brak programów skutecznie hamujących to zjawisko.

Stopień **zanieczyszczenia powietrza** na obszarze województwa jest znacznie zróżnicowany. Na przeważającym obszarze nie zarejestrowano przekroczeń norm średniorocznych. Pomimo wyraźnego spadku emisji zanieczyszczeń z procesów energetycznych nadal notuje się lokalnie nieliczne przekroczenia wartości dopuszczalnych pyłu, tlenku węgla, tlenków azotu, dwutlenku siarki, fluoru, oraz substancji smołowych zwłaszcza w aglomeracjach miejsko-przemysłowych np. we Wrocławiu, Wałbrzychu, Legnicko-Głogowskim Okręgu Miedziowym i w zasięgu oddziaływania Elektrowni „Turów”.

Można stwierdzić, że w ostatnim dziesięcioleciu na obszarze województwa dolnośląskiego obserwuje się wyraźną, stopniową poprawę stanu czystości powietrza, a w szczególności obniżenie poziomu zanieczyszczenia dwutlenkiem siarki, będącą wynikiem zrealizowanych inwestycji ochronnych oraz zmniejszenie napływu zanieczyszczeń transgranicznych. Nadal jednak występują uciążliwości związane z zanieczyszczeniem powietrza na terenach zurbanizowanych. Lokalnie pojawiają się problemy z „niską” emisją, aktualne zwłaszcza zimą oraz problemy z zanieczyszczeniami komunikacyjnymi.

W skali kraju należymy do województw o niewielkich **zasobach wodnych**, dlatego też ważnym zagadnieniem jest racjonalne gospodarowanie tymi zasobami i ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do rzek i wód podziemnych. Na jakość wód wpływają nie tylko zrzuty ścieków przemysłowych i komunalnych, ale także zanieczyszczenia wnoszone z opadem atmosferycznym i spływami powierzchniowymi.

Stopień zaopatrzenia zbiorowego w wodę wsi i małych miast jest wysoki (70%), natomiast zaledwie 11,5% tych miejscowości posiada kanalizację sanitarną i oczyszczalnię ścieków. W ostatnich latach obserwuje się znaczny spadek zużycia wody, a tym samym ilości odprowadzanych ścieków, szczególnie komunalnych. Korzystna tendencja dotyczy również ilości ścieków oczyszczanych, co jest związane z rosnącą liczbą wybudowanych i stale modernizowanych oczyszczalni. Obecnie dominującym źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych jest gospodarka komunalna i zanieczyszczenia obszarowe.

Rezultatem istotnego ograniczenia zanieczyszczeń odprowadzanych do rzek jest obserwowana, systematyczna, stopniowa poprawa jakości **wód powierzchniowych**. Efekty widoczne są w zlewniach chronionych, szczególnie rzek: Nysy Kłodzkiej, Bobru i Oławy. Analiza danych z wielolecia wykazuje pozytywny spadek stężeń zanieczyszczeń w rzekach, zwłaszcza na obszarach, gdzie zrealizowano inwestycje chroniące wody przed zanieczyszczeniem (np. na środkowym odcinku rzeki Bystrzycy) bądź tam, gdzie zlikwidowano źródła zanieczyszczeń (np. w ujściowym odcinku rzeki Ślęzy). W wyniku tych przedsięwzięć stwierdza się stale rosnącą poprawę jakości wód rzeki Odry. Większość wskaźników fizyko-chemicznych w monitorowanych rzekach osiągnęła poziom I i II klasy czystości wód powierzchniowych. Nadal czynnikiem decydującym o końcowej klasyfikacji jest zły stan sanitarny wód i nadmierne stężenia związków biogenych (głównie azotu azotynowego i fosforu ogólnego). Istotnym problemem związanym z jakością wód powierzchniowych są wieloletnie zanieczyszczenia skumulowane w osadach dennych rzek i zbiorników.

W województwie dolnośląskim nie występują **wody podziemne** zaliczane do wód o najwyższej jakości. Na przeważającym obszarze dominują wody o wysokiej i średniej jakości. Wody niskiej jakości występują na terenach uprzemysłowionych i w pobliżu bezpośrednich źródeł zanieczyszczeń, głównie składowisk odpadów. Analiza uzyskanych wyników badań z wielolecia wykazała spadek jakości wód w regionie legnickim i niezmienną ich jakość w regionie jeleniogórskim (region wrocławski i wałbrzyski nie jest dotychczas objęty monitoringiem) oraz na udział zanieczyszczeń antropogenicznych we wszystkich poziomach wodonośnych.

Jedną z najbardziej odczuwalnych uciążliwości środowiskowych jest **hałas**. Pomimo dotrzymywania przez większość zakładów obowiązujących norm nie stwierdza się zmniejszenia uciążliwości związanych z hałasem przemysłowym.

Pojawił się ponadto nowy problem - powstawanie obiektów o relatywnie niskim poziomie hałasu, a dużej uciążliwości akustycznej, zlokalizowanych blisko zabudowy mieszkaniowej. O randze tego problemu świadczy wzrastająca liczba skarg i interwencji związanych z tą uciążliwością.

Dominujący wpływ na stan klimatu akustycznego środowiska w ostatnich latach ma komunikacja. Monitoringowe badania hałasu drogowego wykazują przekroczenia norm w większości punktów pomiarowych. W ostatnich latach obserwuje się nie tylko wzrost poziomu hałasu komunikacyjnego bezpośrednio przy ulicach, ale również rozszerzenie tej uciążliwości na obszary wykorzystywane pod zabudowę mieszkaniową, a tym samym narażenie większej liczby osób na tę uciążliwość.

Z przeprowadzonych w 1999 r. badań **gleb** wynika, że na terenie województwa dolnośląskiego na obszarach użytkowanych rolniczo przeważają gleby charakteryzujące się kwaśnym i lekko kwaśnym odczynem oraz bardzo niską zawartością makro i mikroelementów. Zawartość metali ciężkich utrzymuje się na poziomie zawartości naturalnej i podwyższonej.

Na obszarach bezpośrednio zagrożonych zanieczyszczeniami stwierdzono zanieczyszczenie metalami ciężkimi od II do V stopnia. Uwagę zwraca przekroczenie dopuszczalnej zawartości benzo-a-pirenu w glebach wokół Z.Ch., „Rokita” S.A. w Brzegu Dolnym, „Polar” S.A. we Wrocławiu.

Jednym z najpilniejszych do rozwiązania problemów ekologicznych w województwie jest uporządkowanie **gospodarki odpadami**. Obciążenie środowiska odpadami jest wysokie i zróżnicowane przestrzenie. 95,4% odpadów wytwarzanych na terenie naszego województwa stanowią odpady przemysłowe. Województwo dolnośląskie zajmuje drugie miejsce w kraju pod względem wytworzonych odpadów przemysłowych. Wśród odpadów przemysłowych dominują odpady pochodzące z wydobycia i przeróbki rud metali (84%). Pomimo zwiększenia się w ostatnich latach ilości wykorzystywanych odpadów przemysłowych (do 73,6%), nadal znaczna ich część trafia na składowiska. Znacznym zagrożeniem dla środowiska są również odpady komunalne. Gospodarka odpadami komunalnymi bazuje nadal na rozwiązaniach tradycyjnych, tj. gromadzeniu odpadów na składowiskach (99,3%). Tylko niewielki procent odpadów jest utylizowany metodą termiczną bądź poprzez kompostowanie. Niepokojącym jest fakt szybkiego zapełniania istniejących składowisk. Z tego względu 50% obiektów w ciągu najbliższych pięciu lat będzie musiało być wyłączone z eksploatacji. Pomimo wzrostu w ostatnim czasie liczby nowych miejsc składowania odpadów komunalnych ważnym problemem jest brak działań mających na celu minimalizację ilości odpadów przede wszystkim poprzez wtórne ich wykorzystanie.

Lasy w województwie dolnośląskim charakteryzują się wysokim stopniem uszkodzenia. Nadal najistotniejszym zagrożeniem są czynniki antropogeniczne (zanieczyszczenie środowiska, pożary i niewłaściwa gospodarka leśna), biotyczne (szkodniki i choroby) oraz zmiany stosunków wodnych. W porównaniu do lat 80-tych wzrósł ogólny udział lasów ochronnych, szczególnie widoczny w strefach uszkodzeń przemysłowych. Wzrasta również ogólna powierzchnia lasów w naszym województwie.

Badania stanu środowiska w wieloleciu wskazują na poprawę jakości środowiska w wielu komponentach, a co najmniej na zahamowanie tempa jego degradacji. Nie umniejszając znaczenia i wyników tych pozytywnych zmian zachodzących na terenie województwa dolnośląskiego, powinniśmy pamiętać, że nadal pozostaje wiele problemów do rozwiązania w tej dziedzinie.

W dalszym ciągu koniecznym jest :

- ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery (powietrze i hałas),
- dalsze porządkowanie gospodarki ściekowej i ochrona wód,
- wdrażanie technologii mało- i bezodpadowych,
- upowszechnienie recyklingu odpadów,
- racjonalne korzystanie z zasobów środowiska,
- zwiększenie lesistości regionu i bioróżnorodności ekosystemów leśnych,
- ograniczenie degradacji gleb i zmniejszenie obszarów zdegradowanych,
- organizowanie systemów umożliwiających pozyskiwanie wiarygodnych danych o środowisku i diagnozowanie jego stanu w celu podejmowania skutecznych działań naprawczych,
- zwiększenie działań proekologicznych,
- wprowadzenie mechanizmów ekonomicznych zachęcających do działań proekologicznych.

Jednym z warunków skutecznego i efektywnego zarządzania naszym regionem, uwzględniającego zasadę zrównoważonego rozwoju oraz dostosowanie do wymogów i standardów w Unii Europejskiej jest dysponowanie kompleksową informacją o stanie środowiska i jego zagrożeniach.